

GAZDASÁG & TÁRSADALOM

Journal of Economy & Society

A TARTALOMBÓL:

Márk Joób:

Freiheit als Grundlage der moralischen Verantwortung
von Unternehmen und die Frage der Haftung

Joseph Huber:

Monetary and Banking Reform:
Bringing back in the monetary fundamentals of finance

Gabriella Dubcová:

Present Challenges of the International Business Ethics

Tomáš Dudáš

National Competitiveness of Slovakia
in the Context of Global Competitiveness Indexes

Emese Bruder - Csilla Obádovics:

Working but poor – countries with different path in European integration

Olaf H. Bode - Frank Brimmen - Ute Redeker:

Festlegung von Lohnuntergrenzen – tariflich oder gesetzlich

2012/1-2

SZÉCHENYI TERV

Gazdaság & Társadalom

Journal of Economy & Society

Megjelenik évente négy alkalommal
A kiadvány a TÁMOP - 4.2.2. B - 10/1 - 2010 - 0018. számú projekt keretében valósult meg
A folyóirat kiadását a Soproni Tudós Társaság támogatta

Főszerkesztő / Editor: Dr. Székely Csaba DSc

Főszerkesztő helyettes / Deputy Editor: Dr. Kulcsár László CSc

Szerkesztőbizottság / Associate Editors: Dr. Székely Csaba DSc, Dr. Fábián Attila PhD, Dr. Joób Márk PhD, Dr. Kulcsár László CSc

Szerkesztőségi munkatárs / Assistant: Szikra Andrea

Nemzetközi tanácsadó testület / International Advisory Board:

Prof. David L. Brown PhD (Cornell University, USA), Dr. Csaba László DSc (Közép Európai Egyetem, Budapest), Dr. Rechnitzer János DSc (Széchenyi István Egyetem, Győr), Dr. Nigel Swain PhD (School of History, University of Liverpool, UK), Dr. Caleb Southworth PhD (Department of Sociology University of Oregon, USA), Dr. Franz Schausberger PhD (Universität Salzburg, Österreich), Dr. Szirmai Viktória DSc (MTA Szociológiai Kutatóintézet, Budapest), Dr. Bóhm Antal DSc (MTA Politikai Tudományok Intézete, Budapest), Dr. Ingrid Schwab-Matkovits PhD (Fachhochschulstudiengänge Burgenland, Eisenstadt, Österreich), Dr. Bozidar Lekovic PhD (Faculty of Economics, Subotica, Serbia), Dr. Djerdji Petkovic PhD (Faculty of Economics, Subotica, Serbia).

Közlésre szánt kéziratok / Manuscripts:

Kéziratokat kizárólag e-mailen fogadunk, nem őrünk meg, s nem küldünk vissza!

A kéziratok formai és szerkezeti követelményeit illetően lásd a folyóirat hátsó belső borítóját. / We accept APA (Harvard) style only.

A kéziratokat és a közléssel kapcsolatos kérdéseket a következő e-mail címre várjuk: / Send manuscripts and letters by e-mail only to: la.kulcsar@gmail.com

A közlésre elfogadott kéziratok összes szerzői és egyéb joga a kiadóra száll. / Acceptance of material for publication presumes transfer of all copyrights to the Publisher.

A kéziratokat két független anonim bíráló értékeli. / Articles are refereed by anonym reviewers before publication.

Ismertetésre szánt könyveket az alábbi címre várjuk / Send books for review to:

Dr. Kulcsár László egyetemi tanár
Nyugat Magyarországi Egyetem, Sopron Erzsébet. u. 9. 9400 Hungary

Előfizetés: Intézményeknek: 2800 Ft./év; Egyéni előfizetés: 1700 Ft./év;
Példányonkénti ár: 700 Ft./dupla szám: 1400 Ft.

Nyomdai munkálatok / Printing: Scarbantia Nyomda - Palatia Kft.

H-9400 Sopron, Tarczy-Hornoch Antal u. 12.
Tel.: 99/702-001 | E-mail: nyomda@scarbantia.hu

ISSN 0865 7823

Copyright © 2012 Nyugat – magyarországi Egyetem Kiadó

Gazdaság & Társadalom

4. ÉVFOLYAM

2012.

1-2. SZÁM

TARTALOM

Table of Contents and Abstracts in English: See page 119

STUDIES

Freiheit als Grundlage der moralischen Verantwortung von Unternehmen und die Frage der Haftung

Márk Joób 3

Present Challenges of the International Business Ethics

Gabriella Dubcová 22

Monetary and Banking Reform. Bringing back in the monetary fundamentals of finance

Joseph Huber 38

Festlegung von Lohnuntergrenzen – tariflich oder gesetzlich

Olaf H. Bode – Frank Brimmen – Ute Redeker 54

National Competitiveness of Slovakia in the Context of Global Competitiveness Indexes

Tomáš Dudáš 74

Working but poor – countries with different path in European integration

Emese Bruder – Csilla Obádovics 88

Analysis of Commission Proposal on Direct Payments in 2014 - 2020

Fekete Pál Győző 98

KÖNYVISMERTETÉS – Három új könyv Kulcsár László könyvtárából (ismerteti Kulcsár László)

A társadalom, a jog, az intézmények és a mai problémák eredete 112

[Francis Fukuyama: A politikai rend eredete. Az ember előtti időktől a francia forradalomig, Akadémia Kiadó Budapest. 2012. 688 oldal [ISBN 9789630591935]

Eltérések és hasonlóságok az európai urbanizációs folyamatokban 114

[Viktória Szirmai (ed): Urban Sprawl in Europe. Similarities or differences?, Aula Kiadó, Budapest. 2011. 280 oldal [ISBN 9789633390153]

Minél jobban közeledünk feléje, annál inkább távolodik:

Svájc és Magyarország esete. 117

[Föderalizmus és Decentralizáció. Kézikönyv a svájci struktúrákról és a magyar hasznosíthatóságról. Szerk. Hajdú Zoltán és Kovács Sándor Zsolt. MTA Dunántúli Tudományos Intézet. Genfi Egyetem Európai Intézet. 2012.[ISBN 978-963-9899-58-2] 239. Oldal.

Table of Contents/Abstracts 119

KÖNYVISMERTETÉS – Három új könyv Kulcsár László könyvtárából (ismerteti Kulcsár László)

Teknősbékák egészen az aljáig, avagy a társadalom, a jog, az intézmények és a mai problémák eredete

[Francis Fukuyama: A politikai rend eredete. Az ember előtti időktől a francia forradalomig. Akadémia Kiadó Budapest. 2012. 688 oldal [ISBN 9789630591935]

Ritkán fordul az elő, hogy egy magas rangú kormányzati tisztviselő magát kissé lejárattva az interneten tudományos vitába bonyolódjék egy ismert tudóssal, aki a világ politikai és gazdasági fejlődésének modelljeit megalkotva és összehasonlítva, hatalmas ismeretanyag birtokában jelentősen árnyalja azt a képet, amely még ma is sokunkban él, s amelyben az európai fejlődés, mint egységes egész, vagy alig differenciált modellként foglalja el helyét iskoláink tankönyveiben. Az összehasonlító elemzésnek különös jelentősége van a társadalmak fejlődése vizsgálatánál. Kétségtől függetlenül egyszerűbb dolog egy sematikus Európa képet felrajzolni és számon kérni a tanulóktól, mint a szembeötlő eltéréseknek mélyebb összehasonlító történeti és politológiai magyarázatát adni számukra. Ahogyan S. M. Lipset ismert szociológust idézi Fukuyama: aki csak egy országot ismer, egyet sem ismer.

Marxnak a kommunizmusba torkolló sematikus fejlődélmélete, Rostow antikommunista kiáltványának túlzott Nyugat-központúsága, Huntingtonnak a civilizációk változó viszonyain alapuló új világrendje és mások írásaikban nagy teret szenteltek a társadalmak fejlődésének, s abban megfigyelhető törvényszerűségeknek. Fukuyama egészen más módot választott. A két kötetre tervezett munkájának első részében kezdettől hangsúlyozza, hogy az ázsiai és európai fejlődés több eltérő, de néha érintkező pályán mozgott és mozog ma is. A bennünket legjobban érdeklő Kelet-Európai modell vizsgálati szempontjait illetően beillik a többi modell közé, jellegzetességeit tekintve azonban eltér azoktól. Könyvében az eltéréseket Magyarország történelmén keresztül szemlélteti. Számunkra persze nem túl hízelgő ez az elemzése, amely összezavarhatja az egyszerű és egydimenziós fejlődés-képpel rendelkezők fejét, akik felfogása szerint – Fukuyama által idézett anekdotára utalva - „a világ egészen az aljáig teknősbékákon nyugszik”. Más szóval azok, akik történelmet és a fejlődést egy sematikus logika szerint elképzelt felfogásból indítják, s annak lineáris menetéhez ragaszkodnak, nehezen értik meg, hogy a kínai, az indiai, az oszmán, francia, a spanyol, az angol, vagy akár területének igen jelentős részét elvesztő Dánia mind sajátos utat járt be a történelem során, akár csak a Kelet-európai államok, köztük a Magyar királyság, vagy Oroszország. Ezekre

az eltérő utakra a közös elemzési dimenziók különböző ötvözete ad szerinte magyarázatot.

Melyek Fukuyama elemzési dimenziói, amelyek térbeli és időbeli kombinációi eredményezték az eltérő utakat, modelleket? A mintegy hatszáz oldalas első részben jelentős teret szentel azoknak a dimenzióknak, amelyek eltérő kombinációi hol elősegítették, hol fékeztek a modernizációs törekvéseket. Ezek a dimenziók a következők voltak:

- Joguralom
- Állam
- Felelős kormány

Ezek az elemzési dimenziók egyben alapvető intézményeket is jelölnek, amelyek viszonya, dominanciája, vagy megkésettsége, hiánya más és más fejlődési modellt és abból fakadó előnyöket, vagy hátrányokat jelentettek.

Fukuyama arra is felhívja a figyelmet, hogy ezek a szempontok alaposabb elemzésre szorulnak, hiszen a joguralom esetében nem egy korai kínai típusú rendszerre kell gondolnunk, ahol a jog egyenlő volt a császár (hadúr) akaratával, s a felelős kormány esetében sem mindegy, hogy kinek tartozik felelősséggel a miniszter, s milyen körülmények között veszítheti el pozícióját. Az állam pedig minden időben igen csábítónak érzi hatalmának kiterjesztését, például a kormányon keresztül, vagy a demokratikus szavazás eredményére, vagy az égiektől kapott felhatalmazásra hivatkozva. Az őt támogató elit pedig a joguralom botladozásait kihasználva sikerrel vonja ki magát a jog hatalma alól, esetleg járadékot, hivatalt vásárol, kap korábbi és jövőbeli lojalitásáért.

Fukuyama végigviszi a fenti dimenziók sajátos formáinak történelmi variációit. Rámutat a hiányosságokból eredő problémákra, mint pl. az elit magatartására a gyenge, vagy erős állam esetében, vagy a joguralom hiányosságaiból eredő nehézségekre, a felelősségre vonható kormány hiányából eredő problémákra (a felelősségre vonást nem pótolja a bizonyos időszakonként történő szavazás), stb. Fontos szerepet tulajdonít az egyes dimenziók és a gazdaság időbeni létrejötténél, fejlődésénél tapasztalható eltéréseknek. Az elsődlegességet a társadalmi szerkezet, kultúra és mobilitás összetevőinek tulajdonítja, ahol a társadalmi struktúra alakulása kikényszeríti a „fékek és ellensúlyok” rendszerének kialakítását, ami pedig a joguralom jelentőségét húzza alá. Ez az egyensúly kiszámíthatóvá és ellenőrizhetővé teszi a gazdasági befektetéseket és magatartásokat.

Szinte lehetetlen minden gondolatát ismertetni egy ilyen nagy ívű elemzésnek. Zárjuk ismertetésünket tehát így néhány magyarországi vonatkozással.

Az Aranybulla sokat hivatkozott létének, s a létezés körülményének hangsúlyozása szinte meggyőző erővel bizonyítja a Magyar Királyság és Anglia

közel egyidejű fejlettségi trendjének állapotát, amit az Aranybulla és a Magna Karta elfogadásának időbeli közelsége támaszt alá. Ezt a körülményt szeretettel használjuk a korai Magyar Királyság fejlettségének hangsúlyozásakor. Fukuyama azonban nem sok rokonságot vél felfedezni a két dokumentum között az időbeliségen kívül. Mind a két esetben más és más célja volt a királyi hatalom korlátozásának. Más és más társadalmi csoportok kötöttek szövetséget ennek kikényszerítésére, nálunk a különböző oligarchiák saját befolyásukat erősítették szövetségben a köznemességgel, a parasztság s a központi hatalom ellen. A gyenge központi hatalom képtelen volt a joguralom hiányában a parasztságra, a városi polgárságra támaszkodni, azokat hatékonyan segíteni. A központi vezetéstől az oligarchikus csoportok megvonták a támogatást, s egy - egy rivalizáló csoport saját bábjaikat igyekezett királlyá választani. A központi hatalom oly mértékben legyengült, hogy nem volt képes hatékony ellenállásra a török birodalommal szemben. Innen szinte egyenes út vezetett a függetlenség elvesztéséhez, a nemesi megyegyűlések és arisztokrácia oligarchikus megnyilvánulásaihoz, s az időnként fel-fel lángoló függetlenségi harcok kudarcaihoz. Nem volt tehát, illetőleg későn, kívülről érkezett törekvés a joguralom megteremtésére, létezésére, gyenge volt az állam, nem képezett ellensúlyt az arisztokráciával szemben, ennek megfelelően nem volt, illetőleg későn alakult ki a felelős kormány intézménye, amely főként a különböző érdekcsoportoknak volt felelős. Fukuyama itt finom megjegyzéseket tesz arra vonatkozóan is, hogy a jelenlegi helyzet ennek a sajátos modellnek továbbélését mutatja.

Mi lesz a következő kötetben? Nem sok információt tudhatunk meg erről, de azt megjegyzi a szerző, hogy a modellek egy-egy eleme veszít jelentőségéből, mások erősödnek ahogyan a társadalmi szerkezet is átalakul, illetőleg a gazdasági és politikai erőviszonyok változnak. Fukuyama jelenlegi könyve szintén nagy visszhangot keltett a világban (nemcsak a magyar kormányban), mint a korábbi, a „Történelem vége és az utolsó ember” című írás, s számos vezető egyetemen tett körút keretében előadásokon és konzultációk során foglalta össze 2011-2012- ben a könyvben kifejtett nézeteit. Aki szívesen meghallgatná és megnézné előadását könyvről, amit az UC International House Berkeleyben tartott, keresse a következő file-t a YouTube - on: Francis Fukuyama on „The Origins of Political Order,” 10/6/11.

Eltérések és hasonlóságok az európai urbanizációs folyamatokban

[Viktória Szirmai (ed): *Urban Sprawl in Europe. Similarities or differences?* Aula Kiadó Budapest. 2011. 280 oldal [ISBN 9789633390153]

A 21. század elején új jelenségek kerültek előtérbe a világ nagyvárosainak fejlődési vonulatában. Az egyik igen sok kutatót foglalkoztató kérdés az